

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Stockholm 9 november 2020

Dnr: KVA/2020/169/76

Göran K. Hansson/hs
Ständig sekreterare
Telefon: 08 - 673 95 00
E-post: helene.sundstrom@kva.se

Socialdepartementet
Enheten för folkhälsa och sjukvård
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

**Synpunkter från Kungl. Vetenskapsakademien beträffande betänkandet
Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård (SOU
2020:36, Dnr. S2020/05621/FS).**

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) önskar här lämna följande synpunkter på betänkande av utredningen Sammanhållen kunskapsstyrning, *Ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård – ett system, många möjligheter (SOU 2020:36)*.

Vetenskapsakademien anser att utredningen på ett förtjänstfullt sätt belyser utmaningen för olika aktörer att samordna stödet för en kunskapsbaserad vård. Utredningen gör en utmärkt kartläggning av det arbete olika myndigheter gör i att analysera och ta fram underlag för en kunskapsbaserad vård. Den belyser också tydligt de svårigheter som såväl regering som sjukvården har att omsätta all den kunskap som generats i en utveckling av vårdens kvalitet.

KVA instämmer i utredningens bedömning att det inte finns någon brist i underlag om kunskapsbaserad vård utan att problemet är att dessa inte på ett tillräckligt strukturerat sätt används för att utveckla vården. Ett grundläggande problem som utredningen endast förbigående belyser är att nuvarande styrsystem och kultur inom vården inte stimulerar arbete med kunskapsbaserad verksamhetsutveckling. Sofia Wallström beskriver detta i utredningen om nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården (SOU 2017:48). ”För att vidmakthålla intresset för forskning och utveckling krävs ett akademiskt präglat sjukvårdssystem. Systemet byggs underifrån och liksom själva vården är utgångspunkten mötet mellan patient och personal. Ett akademiskt systemtänkande innebär att alla möten i vården utgör en potentiell källa för patientnära forskning. Det viktiga är kulturen och känslan av att vara och en ingår i ett akademiskt system. Den känslan är viktig för att skapa en arbetsmiljö som är positiv till evidens och introduktion av nya metoder och nya arbetssätt.” KVA instämmer med denna analys och har i ”Kunskapslösningen” tillsammans med Svenska Läkaresällskapet 2018 tagit fram förslag till hur vården kan tillämpa ett mer vetenskapligt förhållningssätt för att utveckla den egna verksamheten.

En förutsättning för att vården ska vara kunskapsbaserad är att vården själv identifierar de behov av kunskap som krävs för att vidareutveckla verksamhetens kvalitet och på ett systematiskt sätt använder sig av forskning och utveckling för att inhämta och tillämpa sådan kunskap. Det är samtidigt viktigt att inse forskningskompetensen inom stora delar av vården är

begränsad eller helt saknas. Universitetssjukvården bör därför få en ny roll som nav i utvecklingen och spridningen av kunskap inom hela hälso- och sjukvården, inklusive den nära vården och hemsjukvården. Särskilt inom det senare området finns stora utmaningar och det är av stor vikt att utveckla den professionella samverkan mellan regional och kommunal vård och omsorg.

En annan problematik som utredningen endast kortfattat belyser är att den kraftigt minskade finansieringen av personalens fortbildning som skett under senare år är ett betydande hinder i genomförandet av kunskapsbaserad vård. Vetenskapsakademien anser att regeringen bör ta initiativ till en dialog med SKR och lärosätena i dessa frågor.

Kommentarer till utredningens överväganden och förslag.

En statlig funktion för nationell uppföljning

Utredningen föreslår att den statliga funktionens två huvudsakliga syften: 1) att följa upp regeringens reformer och satsningar på hälso- och sjukvårdsområdet, samt 2) analysera var behoven av statliga insatser är som störst för att säkerställa god vård ansvarsmässigt delas mellan olika myndigheter då de till viss del kräver olika arbetssätt och förutsättningar.

1. Följa regeringens reformer och satsningar på området. Uppgiften att följa upp regeringens satsningar och reformer samlas på en myndighet – Myndigheten för vård och omsorgsanalys. Myndigheten får också i uppgift att utveckla uppföljning och analys av statliga initiativ, vilket regleras i instruktionen, samt bidra med ett lärande avseende utformning och utveckling av fortsatta initiativ.

2. Analysera var behoven av statliga insatser är som störst för att säkerställa god vård. Uppgiften att analysera var behoven av statliga insatser är som störst föreslås utföras av en myndighetsgemensam arbetsgrupp och ett kansli vid Socialstyrelsen. Kansliet blir motor i arbetet. Till detta kansli kopplas en operativ arbetsgrupp med ledamöter från myndigheter med ansvar för hälso- och sjukvårdsfrågor. Dialog med hälso- och sjukvårdshuvudmännen och andra aktörer kommer att vara centralt i arbetet.

Socialdepartementets analyskapacitet bör förstärkas i syfte att stärka Regeringskansliets beställar- och mottagarkapacitet.

Kommentar från KVA: Vetenskapsakademien är positiv till förslaget att uppgiften att följa upp regeringens satsningar och reformer samlas på Myndigheten för vård och omsorgsanalys. Detta skulle också säkerställa att patientperspektivet tas tillvara på ett bra sätt. KVA ställer sig även bakom förslaget till inrättandet av en myndighetsgemensam arbetsgrupp och ett kansli vid Socialstyrelsen med ansvar för samordning mellan berörda myndigheter och dialog hälso- och sjukvårdens huvudmän liksom förslaget att stärka Regeringskansliets beställar- och mottagarkapacitet. Mot bakgrund av det behov som finns av

att vården även utför egen forskning för att utveckla och kunskapssäkra verksamheten föreslår Vetenskapsakademien att även Vetenskapsrådet bör ingå i den myndighetsgemensamma arbetsgruppen.

Ställningstagande angående Kunskapsutredningens förslag om vårdkommittéer

Utredningens bedömning är att Kunskapsstödsutredningens förslagna lag om vårdkommittéer inte bör införas. Lagen om läkemedelskommittéer bör bibehållas.

Kommentar från KVA: Vetenskapsakademien har inget att invända mot detta och instämmer i utredningens bedömning att regionerna bör tillförsäkra att behandlingsrekommendationer, och liknande vägledning som genereras i kunskapsstyrningsarbetet, beaktar såväl läkemedel som andra behandlingsformer på ett integrerat sätt samt att den kommunala hälso- och sjukvården bör ges möjlighet att på lämpligt sätt delta och bidra i läkemedelskommitténs arbete.

Stöd till förutsättningar att arbeta kunskapsbaserat på lokal nivå i hälso- och sjukvården

Utredningens förslag: Staten ska fortsätta stödja och utveckla sitt stöd till lokalt implementerings- och förbättringsarbete i regioner och kommuner. Stödet inriktas på att förbättra förutsättningarna för arbetet. Mer fokus än i dag läggs på stöd till den kommunala hälso- och sjukvården. Ett förstärkt stöd bör bygga vidare på befintliga strukturer. Vid fördelning av riktade medel behöver staten beakta både regioners och kommuners ansvar som sjukvårdshuvudmän.

Regioner och kommuner bör fortsätta att utveckla sitt samarbete och sin samverkan avseende kunskapsstyrning. På de områden som bedöms relevanta för samverkan/samarbete bör ett ändamålsenligt sådant tillförsäkras på alla nivåer, dvs. nationell, regional och lokal nivå. Genom detta stärks även de lokala förutsättningarna att arbeta kunskapsbaserat. Regioner och kommuner bör ta ett ömsesidigt ansvar för etableringen av samarbetet.

Kommentar från KVA: Vetenskapsakademien instämmer i att det finns ett fortsatt stort behov av kvalitetsutveckling i regioner och kommuner, bl.a. genom ett förstärkt lokalt implementerings- och förbättringsarbete samt att staten har, utifrån sitt övergripande ansvar för hälso- och sjukvården, ett legitimt intresse av att verka för detta. Mer fokus än i dag behöver också läggas på stöd till den kommunala hälso- och sjukvården. För att detta ska kunna genomföras med bibehållen vetenskaplig kvalitet bör universitetssjukvården få en ny roll som nav i utvecklingen och spridningen av kunskap inom hela hälso- och sjukvården, inklusive den nära vården och hemsjukvården.

Långsiktiga förutsättningar för ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård

Utredningens förslag: För att skapa långsiktiga förutsättningar för ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård ska en 10-årig överenskommelse slutas mellan staten, regionerna och kommunerna. Det yttersta syftet är att nå målen med hälso- och sjukvården och därmed ett ökat värde för patienterna. Överenskommelsen ska inkludera några centrala utgångspunkter avseende målbild och prioriterings- och arbetsprocesser. I överenskommelsen kan också centrala, gemensamma utmaningar att arbeta med slås fast. Strukturerad samverkan mellan aktörerna i syftet att skapa en strategi för ömsesidigt nyttjande av data bör utgöra en sådan gemensam utmaning att arbeta med. Den bör inkluderas i överenskommelsen. Redan när överenskommelsen formuleras beaktas utvärderingsperspektivet och den följs sedan upp av den myndighet som regeringen beslutar.

Kommentar från KVA: Vetenskapsakademien ställer sig positiv till utredningens förslag men anser att det är av central betydelse att överenskommelsen också inbegriper strategier för hur vården ska generera den kunskap som krävs för att utveckla den egna verksamhetens kvalitet samt även hur detta ska finansieras.

Beslut i detta ärende har fattats av ständiga sekreteraren efter förberedande arbete av Jan Nilsson, ordförande i Kungl. Vetenskapsakademiens kommitté för hälsofrågor.

Göran K. Hansson
Ständig sekreterare